

norden

Nordisk ministerråd

Miljøbevisste innkjøp kan forandre!

Gode eksempler fra Norden

Innhold

Miljøbevisste innkjøp kan forandre!..... 3
Miljøbevisste innkjøp – hva kan vi utrette? 5
Miljøbiler sparer penger og miljø..... 6
Miljøsertifiserte innkjøp 9
Forbedret dyrevelferd og kortere transporter..... 10
Klimasmart konferanse 13
Miljømerket belysning 14

Virtuelle servere – nåtid i København 17
Grønn IT 18
Miljøkrav hele veien..... 20
Markedets syn på miljøkrav 21
Forutsetninger for miljøbevisste innkjøp 22
Mer informasjon 24

Miljøbevisste anskaffelser kan forandre!
Gode eksempler fra Norden

ANP 2009:738
© Nordisk ministerråd, København 2009
ISBN 978-92-893-1892-1
Trykk: Scanprint
Omslag: Par No 1
Layout: Par No 1
Omslagsfoto: Joakim Ståhl, Future in Mind
Tekst: Mattias Ståhl, Future in Mind
Form: Mattias Ståhl, Joakim Ståhl, Future in Mind
Foto: Joakim Ståhl s. 2, 3, 4, 9, 12, 15, 19, 20,
Uli Deck/Scanpix s. 6,
Tomas Oneborg/Scanpix s. 8, Jurek Holzer/Scanpix s. 16.
Opplag: 1500
Trykt på miljøvennlig papir som oppfyller kravene i den nordiske miljøsvanemerkeordning.
Publikasjonen kan bestilles på www.norden.org/order. Flere publikasjoner på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk ministerråd	Nordisk råd
Store Strandstræde 18	Store Strandstræde 18
1255 København K	1255 København K
Telefon (+45) 3396 0200	Telefon (+45) 3396 0400
Fax (+45) 3396 0202	Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbeidet
Det nordiske samarbeid er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt de selvstyrende områdene Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeid er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeid. Det nordiske fellesskap arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeid ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom er med til å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Miljøbevisste innkjøp kan forandre!

«Morgendagens verden skapes av dagens beslutninger»

En lyspære redder ikke verden. Men riktig lyspære i offentlighetens lys kan gjøre en stor forskjell! Miljøbevisste innkjøp reduserer miljøpåvirkninger og viser vei mot et bærekraftig samfunn.

Miljø- og samfunnsansvar er høyt prioritert i offentlig sektor i Norden. På området bærekraftig utvikling er tre av de fire fremste landene i verden fra Norden, ifølge rapporten *Sustainable Society Index 2008*.

Et av offentlig sektors viktigste virkemidler for bærekraftig utvikling er innkjøp. Allerede i dag er de nordiske landene gode til å stille miljøkrav, men potensialet for forbedringer er stort. De nordiske land kjøper varer og tjenester for ca. 120 milliarder euro hvert år. Høye og relevante miljøkrav bidrar til redusert miljøbelastning, mer effektiv ressursutnyttelse og større utvalg av miljøvennlige varer og tjenester.

Denne brosjyren presenterer noen gode eksempler på miljøbevisste innkjøp i Norden. Forhåpentligvis kan de støtte og inspirere flere beslutningstakere og innkjøpere til å fortsette å stille miljøkrav.

I dag preges vår verden av ikke-bærekraftig forbruk, overutnyttelse og stadige alarmer om oversvømmelser, reduserte fiskebestander og helsefarlige kjemikalier. Derfor er det viktig å se muligheter for forandring.

Miljøbevisste offentlige innkjøp skaper forandring! Vi reduserer miljøpåvirkningen, vi forvalter innbyggernes skattepenger på en ansvarlig måte, og vi kan vise til offentlig forvaltning som en pioner i arbeidet for en bærekraftig utvikling!

Utfordringen er stor, men alle kan bidra til en mer bærekraftig utvikling ved å handle klokt.

Lykke til!

Miljøbevisste innkjøp – hva kan vi utrette?

Innen år 2010 skal halvparten av alle offentlige innkjøp i Europa være miljøbevisste. Men ambisjonene må være høyere hvis vi skal nå de langsiktige målene om at CO₂-utslippene skal reduseres med 20 prosent og andelen fornybar energi økes med 20 prosent innen år 2020. Verktøyene finnes, kunnskapen finnes, og markedet etterspør strengere miljøkrav.

Gode miljøkrav fører til redusert miljøbelastning på flere måter. Noen av eksemplene i denne brosjyren fokuserer på mer effektiv bruk av energi og brennstoff med tydelige og målbare effekter. Andre eksempler handler om redusert bruk av kjemikalier, bedre dyrevelferd og miljøtilpassede organisasjoner.

Her følger noen eksempler på gevinstene og potensialet som innkjøpene i denne brosjyren har bidratt til.

- Åbo har stilt miljøkrav til belysning og kontorutstyr som kan redusere strømforbruket med ca. 50 %. Hvis hele EU fulgte disse kravene, ville det resultere i halverte driftskostnader og en reduksjon i CO₂-utslippene på ca. 15 millioner tonn per år. Hvis hele verden brukte de mest energieffektive belysningskildene, ville CO₂-utslippene bli redusert med ca. 190 millioner tonn, noe som tilsvarer ca. en femtedel av Europas mål for CO₂-reduksjon fram til 2020.
- Hvis hele den offentlige sektoren i Europa fulgte det danske Miljøministeriets retningslinjer for biler, ville CO₂-utslippene bli redusert med ca. 100 000 tonn årlig. Drifts- og drivstoffkostnadene ville bli redusert med en tredjedel. Hvis alle biler som selges i Europa, oppfylte samme krav, ville CO₂-utslippene bli redusert med 220 millioner tonn, noe som tilsvarer drøyt en femtedel av Europas mål for 2020.
- Hvis alt IT-utstyr som kjøpes inn i Europa fulgte Vervas og København kommunes eksempel, ville energiforbruket kunne reduseres med ca. 30 TWh. Det tilsvarer produksjonen fra rundt fire atomreaktorer.
- Hvis alle kommunene i Norden hadde hatt en serverpark med samme ytelse som den nye i København kommune, ville det styrke driftssikkerheten, redusere drifts- og servicekostnadene og redusere CO₂-utslippene med ca. 160 000 tonn.

Miljøbiler sparer penger og miljø

Sammen med SKI, Statens og Kommunernes Indkøbs Service, har det danske Miljøministeriet utarbeidet miljøkrav til biler. Kravene innebærer reduserte CO₂- og partikkelutslipp og at driftskostnadene reduseres med en tredjedel.

Innkjøpet gjelder Miljøministeriets tjenestebiler, men avtalen kan også brukes av andre offentlige oppdragsgivere i Danmark. I tillegg til miljøkravene produserte Miljøministeriet også informasjonsmateriale om øko-kjøring som kundene får tilgang til.

Kravene fokuserer ikke bare på miljø, men også på sikkerhet. Diesebilene skal ha partikkelfilter, og personbilene skal ikke slippe ut mer enn 140 gram CO₂ per km. For Miljøministeriet innebærer dette at utslippene av CO₂ vil bli redusert med ca. 1 tonn per kjøretøy. Dessuten har man beregnet at drifts- og drivstoffkostnadene vil bli redusert med ca. en tredjedel.

– Den store utfordringen var å sikre at våre krav ikke var i strid med loven. Derimot var det enkelt at flere parter samarbeidet i anskaffelsesprosessen, men bare én sto som ansvarlig, sier Søren Jensen, funksjonsleder ved Miljøministeriet.

For å lykkes med innkjøpet var det avgjørende å formulere krav som omfattet både høy sikkerhet og drivstoffgjerrig drift.

– I prosessen med innkjøp av biler har vi fått en god dialog med bransjen og lært oss mye nytt. Vi valgte bevisst å stille miljøkravene på et rimelig nivå, og med tanke på den gode responsen vi har fått, kommer vi snarest mulig til å skjerpe utslippskravene, sier Søren Jensen.

Miljøministeriet bygger nå videre på kunnskapen og erfaringene fra innkjøpet for å gjennomføre en nasjonal rammeavtale for miljøbiler. Det vil i sin tur innebære at alle offentlige innkjøpere vil kunne benytte seg av samme rammeavtale.

– Når avtalen skal fornyes, kommer vi til å skjerpe miljøkravene ytterligere. Mulighetene og teknikken forandrer seg raskt for biler, og vi kommer derfor til å tilpasse de nye kravene ut fra dette, sier Søren Jensen.

Avgjørende for resultatene av innkjøpet

- Samarbeidet med SKI.
- Sikret at kravene ikke var i strid med lovgivningen.
- Miljøbevisste innkjøp er prioritert i virksomheten.
- Økonomiske og miljømessige gevinster.

Utviklingsmuligheter fram til neste innkjøp

- Få med samme krav i en nasjonal rammeavtale.
- Stille krav til øko-kjøring i egne rekker.
- Markedet er allerede modent for strengere CO₂-krav.

Miljøsertifiserte innkjøp

Politikerne i Nordland fylkeskommune har som ambisjon å være ledende på miljøområdet. Derfor fattet Nordland fylkesting i 2005 en beslutning om at fylkeskommunens innkjøpstjeneste skulle sertifiseres i henhold til ISO 14001. Sertifiseringen ble gjennomført i 2007, og i desember ble innkjøpstjenesten tildelt sertifikatet.

Som en del av sitt forbedringsarbeid har innkjøpsavdelingen i Nordland fylkeskommune begynt å stille krav om at alle leverandører skal være miljøsertifiserte i henhold til ISO 14001, den norske Miljøfyrtårnordningen eller tilsvarende. De som ikke tilfredsstiller kravet, får et år på seg til å gjennomføre et systematisk miljøarbeid. Ved å gi råd og hjelp har man fått godt gjennomslag for arbeidet.

– Vi vil ikke ekskludere noen leverandører, men for å møte dagens miljøproblemer er det viktig at alle bidrar, sier innkjøpssjef Dagfinn Sivertsen. Flere leverandører har også innsett sertifiseringens verdi, og har til og med gått lenger enn de kravene fylkeskommunen stiller.

Foreløpig er det for tidlig å evaluere miljøgevinsten av arbeidet. Men dialogen med leverandørene har utviklet seg, og det interne arbeidet er effektivisert.

– Gjennom systematikken oppnår vi bedre styring, overvåking og forankring av miljøhensyn i forbindelse med offentlige innkjøp, sier Dagfinn Sivertsen. Han anbefaler andre å gjøre som Nordland fylkeskommune, men påpeker at det forutsetter motivasjon og utholdenhet, ettersom systemet hele tiden må utvikles.

– Vår suksessfaktor er motivasjonen og å stadig forbedre målene for miljøhensyn i offentlige innkjøp, sier Dagfinn Sivertsen.

Ifølge innkjøpsavdelingen i Nordland fylkeskommune er miljømålene fram til 2011 svært konkrete og omfatter blant annet:

- Miljø skal være et tildelingskriterium i alle avtaler som innkjøpsavdelingen er ansvarlig for, og vektes til 20 prosent i den samlede vurderingen
- Andelen miljømerkede produkter skal øke med 30 prosent
- Antallet elektroniske fakturaer skal øke med 20 prosent
- Tilgjengeligheten på økologiske varer skal øke med 10 prosent

Avgjørende for organiseringen av innkjøpet

- *Motivasjonen for miljøspørsmål*
- *Et sterkt politisk miljøengasjement*

Forbedret dyrevelferd og kortere transporter

Fem kommuner i Blekinge i Sverige gjennomførte i 2008 et felles innkjøp av ferskt kjøtt og kjøttvarer. Hver for seg er kommunene små med begrensede ressurser, men gjennom samarbeidet forbedret de både innkjøpets kvalitet og sin egen forhandlingsposisjon.

I Blekinge i Sverige har fem kommuner samarbeidet for å kjøpe kjøtt med miljøkrav. I anbudet ble de stilt krav til god dyrevelferd, tilgang til beite og GMO-frie og økologiske produkter. Det ble videre krevd informasjon om opprinnelsesmerking, bruk av antibiotika og forekomst av salmonella. Transportene måtte følge særskilte kriterier for miljøklassifisering, valg av drivstoff, dekk og alkohol.

– I vårt innkjøp valgte vi å fokusere på dyrevelferd og klimapåvirkningen fra transporten, forteller Anna-Karin Landgren, innkjøpsansvarlig i Karlhamn kommune.

Kommunene utarbeidet kravene i dialog med det svenske Miljöstyvningsrådet, politikerne og leverandørene. Utfordringen lå i å gjøre noen av Miljöstyvningsrådets tildelingskriterier om til obligatoriske krav. For eksempel kreves det at dyrene skal være bedøvet før de avlives, og at transporttiden til slakteri ikke skal overstige 8 timer.

– Miljöstyvningsrådets innkjøpskriterier skal følges, men innkjøperne har også mulighet til å sette strengere krav. Ambisjonsnivået styres av innkjøperne, og vi var klare til å ta ytterligere et skritt framover, sier Anna-Karin Landgren.

Kjøttforbruk bidrar til stor miljøpåvirkning på grunn av lange transporter og den store ressurs- og arealbruken som kjøttproduksjonen krever. I Sverige handler de oftest store husholdningene kjøtt og kjøttvarer for ca. 2,3 milliarder svenske kroner i året, ifølge Delfi Foodservice Guide fra 2008.

– Med våre krav håper vi på kortere transporter, økt andel av økologiske varer, forbedret dyrevelferd og sikrere transporter for både sjåførene og omgivelsene. Utfordringen for oss nå er den interne dialogen og oppfølgingen, sier Anna-Karin Landgren.

Avgjørende for resultatene av innkjøpet

- Lokal politisk forankring, selv om det har vært tidkrevende med fem kommuner.
- Effektiv ressursutnytting gjennom samarbeid mellom flere kommuner.
- Dialog med interessenter, leverandører og politikere.
- Utelukkende økologiske varer i visse kategorier.

Utviklingsmuligheter fram til neste innkjøp

- Felles politisk beslutningsprosess for kommunene som står for innkjøpet
- Oppfølging av miljøgevinsten.
- Fordypet intern dialog for å øke andelen økologiske varer og redusere andelen kjøtt i hver porsjon.

Klimasmart konferanse

I 2007 og 2008 anskaffet Bærum kommune hotell- og konferansetjenester i henhold til nye miljøkriterier. Miljøkravene i forbindelse med innkjøpet handlet først og fremst om avfall, kjemikalier, vann- og energiforbruk, transport og valg av produkter.

I 2007 og 2008 foretok Bærum kommune innkjøp av hotell- og konferansetjenester. Kommunen utarbeidet spesielt tilpassede miljøkriterier med utgangspunkt i Innkjøpspanelets miljøkriterier for hotellbransjen. Innkjøpspanelet ble opprettet av Miljøverndepartementet for å være rådgivende om miljøbevisste offentlige anskaffelser og hadde sin virkeperiode fra 2005–2009.

Kommunens innkjøpsavdeling fokuserte på avfallsproduksjon, kjemikaliebruk, økologiske varer, vannforbruk og om leverandørene anvendte miljømerkede produkter. Leverandørene fikk også ekstrapoeng hvis de gir kundene informasjon om offentlig kommunikasjon.

– Miljøkravene ble vektet til 25 prosent ved tildelingen, noe som er betydelig høyere enn det vi har gjort tidligere, forteller Paal Nustad, prosjektleder i Bærum kommune.

Kommunen stilte også krav om at reisetiden til konferansestedet ikke skulle overstige 40 minutter for dagskonferanser og 2 timer for konferanser med overnatting. På den måten reduseres miljøpåvirkningen fra transporten, og kommunen kan bruke mer av personalets dyrebare tid til effektivt arbeid.

I tillegg til kravene til tjenestene krever Bærum kommune også at leverandørene skal kunne vise til et systematisk miljøarbeid med stadige forbedringer. De tøffe kravene gjorde at innkjøperne var urolige for både motstand og manglende interesse fra leverandørene.

– Faktum er at det ble akkurat motsatt. Leverandørene syntes kravene var gode og relevante, og dessuten ble miljøarbeid oppfattet som noe positivt blant deres eget personale. Vi er veldig fornøyd med resultatet. Dialogen med leverandørene har fungert utmerket. Flere av leverandørene er sertifisert i henhold til den norske Miljøfyrtårnordningen, ett hotell er svanemerket, og én av leverandørene arbeider med sertifisering i henhold til ISO 14001, sier Paal Nustad.

Avgjørende for resultatene av innkjøpet

- God støtte i Innkjøpspanelets miljøkriterier.
- Tidlig og konstruktiv dialog med leverandørene i anskaffelsesprosessen.
- Leverandørene ser forretningsgevinsten ved godt miljøarbeid.
- God aksept for miljøspørsmålene i samfunnet.

Utviklingsmuligheter fram til neste innkjøp

- Skjerpe kravene ytterligere, og noen tildelingskriterier vil trolig bli gjort om til obligatoriske krav.
- Mer fokus på oppfølging og vurdering av resultatene av miljøarbeidet.

Miljømerket belysning

Åbo i Finland har kjøpt lyskilder som kan halvere energikostnadene for belysning. Det er en stor innsparing, ettersom rundt en tredjedel av strømforbruket på kontorene går til belysning.

I forbindelse med det siste innkjøpet av lyskilder (lyspærer, lysrør m.m.) brukte Åbo miljøkriterier fra GLP, Green Labels Purchase. GLP er et europeisk samarbeidsprosjekt som har utarbeidet miljøkrav for flere forskjellige produkter. Hensikten med prosjektet er å øke bruken av miljømerkingskriterier i offentlige innkjøp.

Åbo har lenge arbeidet med å stille miljøkrav i offentlige innkjøp. I byens bærekraftprogram oppgis innkjøp og forbruk som sentrale verktøy for redusert miljøpåvirkning.

– Åbo valgte, som et pilotprosjekt, å bruke GLPs kriterier. Riktignok hadde vi god miljøkompetanse innenfor vår egen organisasjon, men i dette utviklingsprosjektet valgte vi å ta i bruk ekstern hjelp også, sier Tuula-Marja Kosonen, innkjøpsansvarlig i Åbo.

Belysningskilder er et viktig område med stort potensial for energieffektivisering. På finske kontorer går ca. en tredjedel av strømforbruket til belysning, og omtrent 90 prosent av belysningskildenes totale energiforbruk er knyttet til driften.

– Derfor var det ganske enkelt for oss å bli enige om hvilke miljøkrav vi skulle stille i forbindelse med dette innkjøpet, forteller Tuula-Marja Kosonen.

Kravene fokuserer på belysningskildenes energieffektivitet, levetid, lysstyrke, farge og innhold av kvikksølv og andre kjemikalier. I prinsippet er de basert på Svanens og EU-blomstens miljøkrav og EUs krav til energimerking.

De beste belysningskildene i det vinnende anbudet forventes å bidra med besparelser på opptil 50 prosent.

– Men leverandøren tilbyr flere ulike modeller med varierende miljøytelse, og derfor er det viktig at oppdragsgiverne er bevisste på sin rolle og gjør miljøbevisste valg, sier Tuula-Marja Kosonen.

Avgjørende for resultatene av innkjøpet

- God organisasjon med riktig miljøkompetanse.
- God politisk forankring der miljøhensyn er høyt prioritert.

Utviklingsmuligheter fram til neste innkjøp

- Øke tilslutningen til rammeavtalen.
- Bedre oppfølging.
- Øke andelen innkjøp på de mest miljøbevisste produktene.
- Involvere brukerne i anskaffelsens kravspesifikasjon gjennom referansegrupper.

Virtuelle servere – nåtid i København

Da København kommune skulle kjøpe inn nye servere, fikk de hjelp av Statens og Kommunernes Indkøbs Service. Den nye avtalen vil redusere CO₂-utslippene og kostnadene, samtidig som kvaliteten øker.

København kommunes 638 servere er erstattet med 32 nye sammenkoblede servere. De nye serverne er større og mer effektive, noe som gjør at den totale serverkapasiteten øker til tross for at antallet er redusert til en tjuendedel. Kontrakten løper over fem år og er en stor økonomisk investering. Til tross for dette regner kommunen med å spare penger i det lange løp.

Serverne er samlet på ett sted, noe som letter driften. Kjølesystemet i serverrommet er optimert for å kunne kjøle forskjellige steder spesifikt, noe som reduserer energibehovet med ca. 33 prosent. Leverandøren lover dessuten å klimakompensere serverne. Dette skjer ved at 500 trær blir plantet i India, og disse binder CO₂ tilsvarende utslippene som følger av servernes strømforbruk.

Den nye løsningen reduserer CO₂-utslippene med 3550 tonn, en reduksjon på 75 prosent i forhold til de gamle serverne. Dessuten krever den nye installasjonen mindre energi og service, noe som sparer ca. 1,6 millioner danske kroner i året. Det er et svært godt eksempel på hvordan kvalitet, miljø og økonomi kan gå hånd i hånd.

– Vi krevde at leverandørene skulle gjøre rede for strømforbruket i produktene. Miljøkravene var ikke avgjørende, men spilte en viktig rolle, sier Andreas Hare, prosjektleder i København kommune.

En suksessfaktor og forutsetning for endringen var opprettelsen av kommunens felles IT-senter. Denne organisatoriske endringen ble gjennomført i 2007. Før det hadde hver virksomhet sin egen IT-avdeling.

Avgjørende for resultatene av innkjøpet

- Sikret god miljøkompetanse gjennom SKI.
- Miljøspørsmålet er høyt prioritert på den politiske agendaen.
- Ny organisasjon med ett felles IT-senter.
- God dialog med leverandøren.

Utviklingsmuligheter fram til neste innkjøp

- Den raske teknologiske utviklingen gir stadig nye utviklingsmuligheter – følg utviklingen.
- Mer fleksible systemer som bygges ut etter behov.

Grønn IT

I 2007 framforhandlet det svenske Verva en rammeavtale for pc'er, skjermer og tilbehør for hele den offentlige sektoren i Sverige. Kravene til lavt energiforbruk var tøffere enn noen gang før. Det ble også stilt krav som gjaldt støy, gjenvinning og miljøfarlige stoffer.

Verket för förvaltningsutveckling, Verva, er en av tolv svenske myndigheter som gjennomfører rammeavtaler¹⁾ som statlige myndigheter kan handle på. Hensikten med rammeavtalene er å effektivisere myndighetenes innkjøp, samt spare tid og ressurser. Verva har også som mål å undersøke muligheten for å stille miljøkrav som går lengre enn lovens minimumskrav ved hvert enkelt innkjøp i forbindelse med rammeavtaler.

– Gjennom anskaffelsen sorterer vi bort produktene med dårligst miljøytelse. Men de avtalte produktene har fremdeles svært forskjellig miljøytelse, og det er derfor viktig at de enkelte bestillerne fortsetter å sammenligne produktenes miljøytelse, sier Anna Hillström, miljøansvarlig for Vervas IT-innkjøp.

Det ble fokusert på flere områder i anskaffelsesprosessen. Blant annet prioriterte man høye og fremtidsrettede miljøkrav og smarte tekniske løsninger som skaper forutsetninger for at ulike samfunnssystemer kan kommunisere med hverandre. Den innledende markedsanalysen identifiserte relevante og gjennomførbare krav. To eksterne miljøeksperter deltok i hele anskaffelsesprosessen fra kartlegging og utforming av grunnlagsmateriale til den avsluttende tildeling.

– Miljøkravene fokuserer først og fremst på produktenes miljøytelse i form av energieffektivitet, lydnivå, gjenvinning og forekomst av miljøfarlige stoffer, forteller Anna Hillström.

Kravene var mer omfattende enn før, men faktum er at leverandørenes svar har blitt bedre. Vervas dialog med leverandørene har vært veldig viktig.

– Jeg tror at flere leverandører har blitt påvirket i positiv retning bare gjennom markedsanalysen. Det er viktig å legge stor vekt på miljøkravene i tildelingen, da blir leverandørene også mer nøye med grunnlagsmaterialet, sier Anna Hillström.

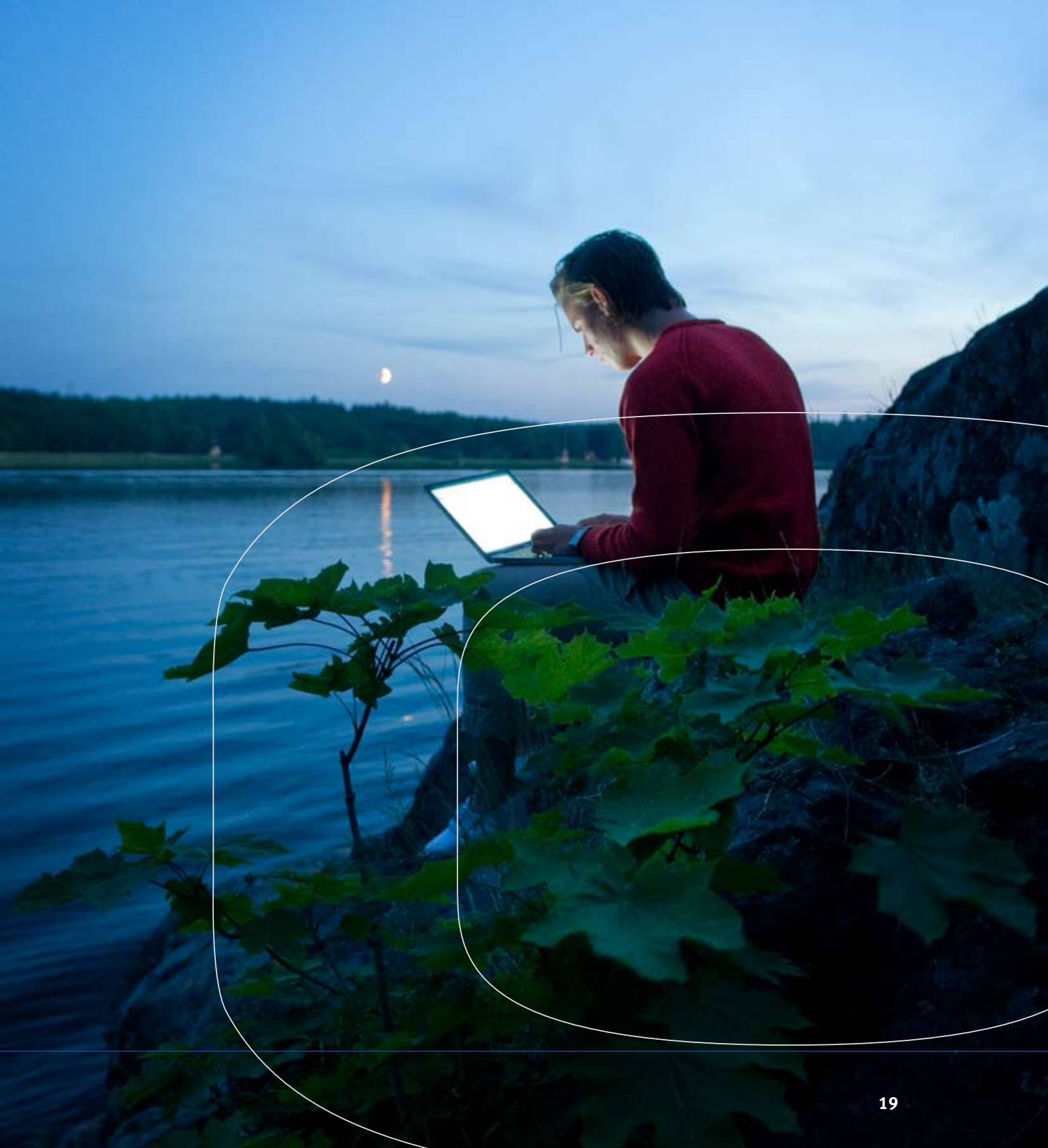
Avgjørende for resultatene av innkjøpet

- God og bevisst organisasjon med riktig miljøkompetanse.
- Langsiktig dialog med bransjen.
- Samfunnsdebattens fokusering på miljøspørsmålene.
- Både leverandører og innkjøpere er klar over at miljøtilpassing innebærer kostnadsbesparinger, myten om fordyrende miljøkrav er død.

Utviklingsmuligheter fram til neste innkjøp

- Viktig at de enkelte bestillerne er bevisste og velger produkter med best miljøytelse.
- Sikre optimale innstillinger av utstyret ut fra både et driftsmessig, økonomisk og miljømessig perspektiv.
- Stille krav om at de mest energibesparende tiltakene er installert og aktivert.
- Stille krav om at leverandøren også er ansvarlig for installasjonen.

¹⁾ Fra og med 1. januar 2009 gikk Vervas ansvar for IT-innkjøp over til Kammarkollegiet.

Miljøkrav hele veien

Innkjøpsenheten i Esbo kommune i Finland gjorde bruk av byens miljøenhet for å formulere miljøkrav til mykpapir. Det førte til at de kunne kjøpe inn produkter med høy kvalitet og lav miljøpåvirkning.

Esbos visjon er å gi innbyggerne mulighet til god livskvalitet og tilby bedriftene et internasjonalt konkurransedyktig miljø ut fra prinsippet om bærekraftig utvikling. Bærekraftig utvikling er en av Esbos grunnleggende verdier, og dette gir innkjøperne stor støtte i miljøarbeidet.

Da innkjøpsenheten skulle formulere miljøkrav til mykpapir, fikk de hjelp av en av byens miljøinspektører, som fikk ansvar for å formulere og bedømme miljøkravene ved anskaffelsen.

– Vi har en aktiv dialog med byens miljøenhet, og ambisjonen er hele tiden å utvikle og forbedre dette samarbeidet, sier Jani Väisänen, innkjøpssjef i Esbo.

Innkjøpsgruppen omfattet også eksperter på områdene anskaffelse og logistikk. Dessuten involverte man flere brukere i anskaffelsesprosessen, for å bistå med kunnskap fra brukernes perspektiv

Miljøkravene tok utgangspunkt i Svanens miljøkriterier og fokuserer på produktens egenskaper, for eksempel hvilke råvarer, kjemikalier og forpakninger som blir brukt. Dessuten ble det stilt krav til kvalitet, effektivitet i leveransene og miljøbelastning. Målet er at kravene skal bidra til minsket miljøbelastning og spare penger.

Esbo er en geografisk spredt kommune med veldig mange leveransepunkter. Derfor forsøker kommunen å gjøre leveransene mer effektive og redusere transportenes totale miljøpåvirkning. For eksempel tar leverandørene hånd om deler av virksomhetenes avfall etter at de har levert varene sine. På den måten reduseres antallet tomme transporter.

– Sammen med leverandøren optimerer vi transportene, og miljøkravene har ikke påvirket produktens pris negativt, slik man iblant kan frykte, sier Jani Väisänen.

Avgjørende for resultatene av innkjøpet

- Tydelige og veldefinerte kriterier har muliggjort en rask, enkel, effektiv og objektiv evaluering av anbudene.
- Ekspertkompetanse fra byens miljøenhet.
- God forankring blant brukerne.
- Dialogen med leverandørene.

Utviklingsmuligheter fram til neste innkjøp

- Leverandørenes logistikk og Esbos bestillingsrutine utvikles i samråd mellom partene, herunder spørsmålet om miljøbelastning.
- Flere kompetente eksperter fra byens virksomheter kan delta i anskaffelsesprosessen.
- Løpende oppfølging av kontraktvilkårene med leverandørene.

Markedets syn på miljøkrav

Tydeligere miljøkrav i forbindelse med innkjøp gir en bedre dialog med markedet. Det bidrar til at aktørene på markedet mer effektivt kan bidra til et bærekraftig samfunn.

Hans Wendschlag, Europa-ansvarlig for miljø hos HP

Det nordiske markedet og ikke minst den offentlige sektoren har vært en pådriver med å gjøre IT-produkter mer miljøvennlig, ifølge Hans Wendschlag.

– Miljøtilpassing og forretningshensyn må gå hånd i hånd, og derfor er det gledelig at innkjøpernes miljøkrav har utviklet seg og blitt tydeligere, sier Hans Wendschlag. Han konstaterer også at dialogen mellom leverandører og innkjøpere er avgjørende for å utvikle miljøvennlige produkter.

Hans Waldén, Category, Environmental & Regulatory Affairs Director hos SCA

SCA Personal Care ser at offentlig sektors miljøkrav har utviklet seg fra tidligere sprikende krav som var sterkt koblet til ulike innkjøperes spesifikke interesseområder. I dag er miljøkravene mer relevante og samstemte.

– Miljøkravene fra offentlig sektor i Norden har kanskje ikke resultert i direkte produktforandringer, men vi har absolutt hatt nytte av erfaringene på det internasjonale markedet, sier Hans Waldén. Han trekker også fram samarbeidet i bransjen og den tettere dialogen mellom innkjøpere og leverandører som viktige suksessfaktorer for miljøbevisste innkjøp og produktutvikling.

Anders Peterson, markedssjef, Ford Sverige

Offentlig sektors krav til miljøvennlige biler har vært helt avgjørende for den unike situasjonen som i dag råder i miljøbilmarkedet, ifølge Anders Peterson.

– Innkjøpere stiller relevante krav, og dialogen fungerer godt. Volumene har også vært tilfredsstillende, noe som er en forutsetning for de utviklingskostnadene kravene medfører, sier Anders Peterson. Han understreker også at kontinuitet i kravspesifikasjoner fra kundenes side og overholdelse av avtalene er avgjørende suksessfaktorer, ettersom det tar flere år å utvikle en ny modell.

Forutsetninger for miljøbevisste innkjøp

Innkjøper en prosess med mange del momenter. Her presenteres noen faktorer som er avgjørende for vellykkede miljøbevisste innkjøp.

Hver innkjøpers forutsetninger og ressurser er unike, derfor er det viktig å prioritere hva som er viktigst i nettopp deres innkjøp

Politikere og ledelse

- Utforme og forankre en tydelig politisk visjon for bærekraftig utvikling.
- Formulere og formidle en miljøbevisst innkjøpspolicy med miljømål som kan følges opp.
- Etablere en effektiv innkjøpsorganisasjon, samordne og bruke forvaltningens eksisterende spesialistkompetanse.
- Være en støttende og engasjert ledelse.

Innkjøpere

- Delegere ansvar for miljøbevisste innkjøp og sikre miljøkompetanse.
- Prioritere hvilke produkter og miljøegenskaper som er viktigst.
- Finne samarbeidspartnere og bruke tilgjengelige verktøy.
- Undersøke og kartlegge markedets tilbud.
- Engasjere og involvere brukerne i anskaffelsesprosessen.
- Kombinere ulike typer krav, ta hensyn til hele produktets livssyklus og vekte miljøkravene høyt i evalueringen.
- Sikre at miljøkravene er i overensstemmelse med lovgivningen.
- Ha en åpen og tydelig dialog med leverandørene under hele prosessen.
- Sette opp målbare mål for miljøgevinst og økonomisk innsparing.
- Være motivert og arbeide strategisk og langsiktig.

Bestillere og brukere

- Formidle betydningen av at virksomheten følger inngåtte avtaler.
- Evaluere sluttbrukernes erfaringer.
- Følge opp stilte miljøkrav med spørreundersøkelser, stikkprøver og leverandørbesøk. Markedet etterspør dette!
- Engasjere medarbeiderne ved å formidle miljøfordeler og andre gode resultater.
- Være kreativ og utvikle nye metoder slik at produkter og tjenester kan brukes mer effektivt.

norden

Nordisk ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
www.norden.org

Mer informasjon

Her følger noen lenker hvor det finnes mer informasjon om miljøbevisste innkjøp. De forskjellige nettsidene presenterer alt fra overordnede strategiske spørsmål til gode eksempler, konkrete råd og miljøkriterier for mange forskjellige produktområder. Dette er bare et lite utvalg – det finnes mange flere.

Europa

www.ec.europa.eu/environment/gpp
Miljøkriterier for forskjellige produkter og konkrete tips om miljøbevisste offentlige innkjøp.

Danmark

www.gronindkobsportal.dk
Hjemmesiden er utarbeidet av det danske panelet for miljøbevisste innkjøp. Panelet skal fremme miljøbevisste innkjøp på oppdrag fra den danske Miljøstyrelsen.
www.miljovejledninger.dk
Miljøstyrelsen har utarbeidet innkjøpsveiledere for miljøbevisste innkjøp innen for 46 produktområder. Veilederne kan brukes av innkjøpere både i offentlig og privat sektor.

Finland

<http://www.miljo.fi/default.asp?contentid=324497&lan=SV>
Den finske statens miljøforvaltning med informasjon om miljøbevisste innkjøp på svensk.
www.hymonet.com/hymonet/
Her presenteres det informasjon om produkters miljøegenskaper og hvilke miljøkrav som er stilt ved innkjøp av flere forskjellige produkter. Bare på finsk.

Norge

www.anskaffelser.no
Anskaffelsesportalen er en kunnskapsportal og er ment som et hjelpemiddel i det daglige arbeid med anskaffelser både for innkjøpere, virksomhetsledere og leverandører. Portalen inneholder veiledning til regelverket, hjelpemidler, og oversikt over temaer som miljø og samfunnsansvar.

Sverige

www.msr.se
Miljöstyringsrådet utarbeider kriterier for å gjøre miljøbevisste innkjøp enklere for både privat og offentlig sektor. Rådet arbeider også med rådgivning og utdanning.